

чорноземах типових Лісостепу України рекомендовано висівати сорти сої Аннушка, середня врожайність якого становить 1,59 т/га, Хорол – 2,39 т/га та Ювілейна – 2,74 т/га за внесення $N_{30}P_{60}K_{60}$.

УДК:631.982/84:57.018:633.34

УРОЖАЙНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ СОРТІВ КВАСОЛІ В УМОВАХ ЗАКАРПАТТЯ

Доктор Н. М.¹, Новицька Н. В.²

¹ ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж»

² Національний університет біоресурсів і природокористування України

У наш час низьке виробництво високобілкових продуктів харчування тваринного походження, їх висока собівартість дає поштовх для збільшення площ під зернобобовими культурами. Однією з рослин цієї групи є квасоля. Попит і ціна на її насіння у світі постійно зростають. У той же час аграріями України цій культурі не приділяється належної уваги. Причинами цього є низька продуктивність культури, відсутність сортів та належної техніки для механізованого збирання, ряд негативних факторів організаційно- економічного характеру. В світовому землеробстві відомо близько 20 видів квасолі (*Phaseolus L.*), в минулому СРСР в посівах використовували 6 видів та з'являється квасоля звичайна *Ph. vulgaris L.* Значно рідше зустрічаються: квасоля багатоквіткова (вогнева) – *Ph. multiflorus Willd.* В Україні найбільше вирощують сорти квасолі звичайної, рідше – багатоквіткової. Різноманітність ґрунтово-кліматичних умов потребує від сортів посухостійкості, холодостійкості, ранньостиглості, високої якості продукції, ефективного використання добрив, відповідність вимогам сучасних технологій, включаючи енергозберігаючі та екологічно чисті. У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні, знаходиться 13 сортів квасолі звичайної та 33 квасолі овочевої. До недавнього часу до Реєстру було також занесено 2 сорти квасолі багатоквіткової.

Закарпаття є нетрадиційним, але сприятливим регіоном для вирощування квасолі, хоча й характеризується відмінними від інших областей України ґрунтово-кліматичними характеристиками. Більша частка зерна цієї культури вирощується в приватному секторі на незначних площах (в основному присадибних ділянках), що не задовольняє попиту в її продукції. Тому стоїть питання про збільшення посівних площ квасолі звичайної.

Дослідження, проведені у ВП НУБіП України «Мукачівський аграрний коледж» у Закарпатській області, спрямовані на вивчення впливу мінеральних добрив та інокуляції насіння на продуктивність сортів квасолі Мавка, Перлина, Надія. Облік урожаю проводили поділянковим методом прямого комбайнування.

Отримані результати засвідчили, що поєднання інокуляції та внесення мінеральних добрив в нормі $N_{30}P_{10}K_{10}$ сприяло зростанню цього показника від 9,7 % до 18,9 %, $N_{60}P_{20}K_{20}$ – від 17,9 % до 28,6 %, $N_{90}P_{30}K_{30}$ – від 14,5 % до

25,1 % порівняно до контролю без добрив та інокуляції. Інокуляція насіння забезпечила приріст врожайності зерна від 1,0 до 13,1 % залежно від сорту та добрив. Внесення мінеральних добрив в нормі $N_{60}P_{20}K_{20}$ та інокуляції насіння ризобіфітом (200 г/га) сприяла формуванню врожайності квасолі на рівні 2,21 т/га у сорту Мавка, 2,94 т/га – сорту Перлина та 2,90 т/га сорту Надія.

УДК: 632.7:633(292.485)(477)

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОЦІНКИ СТІЙКОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР ДО КОМПЛЕКСУ
ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ**

**Доля М.М., Ющенко Л.П., Дрозд П.Ю., Сахненко Д.В.,
Кириченко О.В., Варченко Т.П.**

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В 2000-2016 роках оцінені показники розвитку землеробства, розширення обміну і торгівлі між країнами ЄС сприяють широкому поширенню окремих видів шкідників, пристосуванню їх до умов агробіоценозів. Живлення шкідників зазвичай відбувається в нових екологічних нішах як в стадіях імаго, так і личинками. Шкідники сільськогосподарських культур місцями інтенсивно впливають на їх якість, забруднюють своїми екскрементами продукцію рослинництва, зокрема після линьки личинок і лялечок. При цьому спостерігається особливість розвитку і розмноження фітофагів, як кліщів так і комах, які є джерелами утворення тепла і вологи в зерновій масі в результаті дихання при зберіганні товарної і насінневої зернової продукції.

Доцільно відмітити, що в роки спостережень несприятливими факторами при вирощуванні озимих зернових колосових культур в Україні виявились порівняно складні умови зимівлі, а також дія посухи, пошкодження рослин фітофагами із колюче-сисним апаратом, що сприяло ураженню рослин хворобами. Характерно, що у 2013 і 2016 роках надмірна вологість у період наливу та дозрівання зерна, спричиняло вилягання, проростання зерна в колосі, осипання зерна при перестой зрілих хлібів і пошкодженню їх шкідливими видами клопів. Зважаючи на це, надзвичайно важливе значення для одержання стабільних валових зборів зерна мають високоадаптивні сорти з потужним генетичним потенціалом продуктивності, а також науково-обґрунтована сівозміна з короткою ротацією культурних рослин.

Таким чином, сучасна розробка наукових засад і вдосконалення методів створення адаптивних до комплексу шкідливих організмів і несприятливих абіотичних факторів є селекція високопродуктивних і цінних за якістю зерна сортів зернових колосових культур. Особливої актуальності набуває пошук морфологічних і молекулярних критеріїв ідентифікації генетичного різноманіття із показниками стійкості пшениці, жита, тритікале, кукурудзи та